

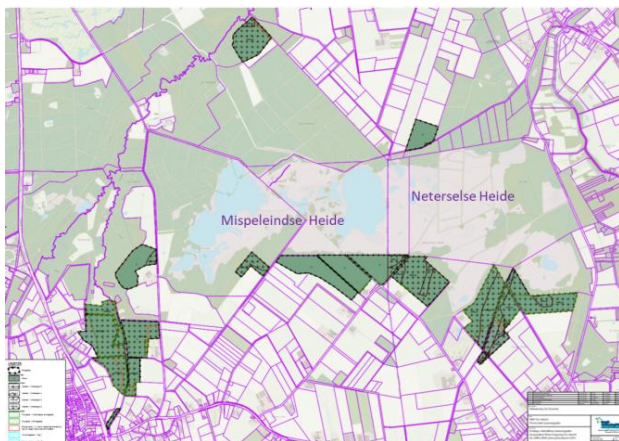

Kleine Zwanen ten zuiden van Wellenseind, 27 januari 2023 (Lex Peeters)

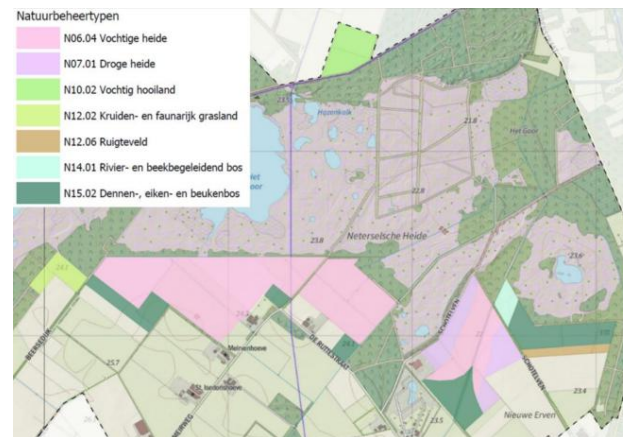
Nieuwe natuur ten zuiden van Misperleindse en Neterselse Heide

Lex Peeters

In het winterhalfjaar van 2021/2022 werd door Waterschap De Dommel en de Provincie Noord-Brabant uitvoering gegeven aan de inrichting van nieuwe natuur ten zuiden van Landgoed Wellenseind en de Misperleindse en Neterselse Heide. Daar gingen ruim 10 jaren van voorbereidingen aan vooraf. In dit artikel probeer ik een beeld te geven van de prille impact op pleisterende en broedende vogels in het gebied.

Donkergroen: nieuwe natuur bij de Misperleindse en Neterselse Heide (bron: [Tercera RO](#)).

Beoogde natuurbeheertypen (bron: [Projectplan Waterwet Natte Natuurparel De Utrecht](#)).

Ten zuiden van Wellenseind

Tussen de Dunsedijk en de Kempenbaan in Lage Mierde werd de Raamloop weer in zijn bedding van de negentiende eeuw gelegd en werden intensief geëxploiteerde akkers omgezet naar beekbegeleidend bos, vochtig hooiland en blauwgrasland. Althans, dat zijn de beoogde natuurtypes, maar voordat die daadwerkelijk zijn gerealiseerd zal er nog heel wat water door het beekje stromen. De natuur heeft de regie al wel razendsnel overgenomen. Delen komen bij hoge waterstand onder water te staan en hebben dan een plasdras-karakter met aantrekkingskracht op soorten die daarbij

horen. Zo verbleef er afgelopen winter een groep van circa 60 Kleine Zwanen, streek er op 28 augustus een groep van 185 Ooievaars neer en pleisteren er regelmatig steltlopers, zoals Kemphaan, Groenpootruiter, Bosruiter en Witgat.

Ooievaars bij Wellenseind, 28 augustus 2023 (LP)

De al aanwezige Drijvende waterweegbree heeft dankzij het beekherstel een duidelijke boost gekregen. Met het aanbrengen van maaisel uit de Collse Zegge bij Geldrop probeert men er de terugkeer van zeldzame planten, waaronder diverse orchideeënsoorten, te versnellen.

Kemphanen en Groenpootruiters langs de Raamloopten zuiden van Wellenseind, 28 augustus 2023 (LP)

Ten zuiden van de Mispelindse en Neterselse Heide

Ten zuiden van de Mispelindse Heide in Lage Mierde is van een uitgestrekt areaal landbouwgrond 30 cm van de top laag verwijderd, om zo de ontwikkeling van nieuwe heide mogelijk te maken. Daar is ook

Natuurontwikkeling ten zuiden van het Goorven, 2 oktober 2023 (LP)

heide geënt (zadenrijk maaisel aangebracht). Andere stukken staan door de ontgrondingen een groot deel van het jaar - en bij een nat zomerseizoen als 2023 jaarrond - blank. Hetzelfde geldt voor voormalige akkers op de Nieuwe Erven, tussen de Neterselse Heide en Netersel.

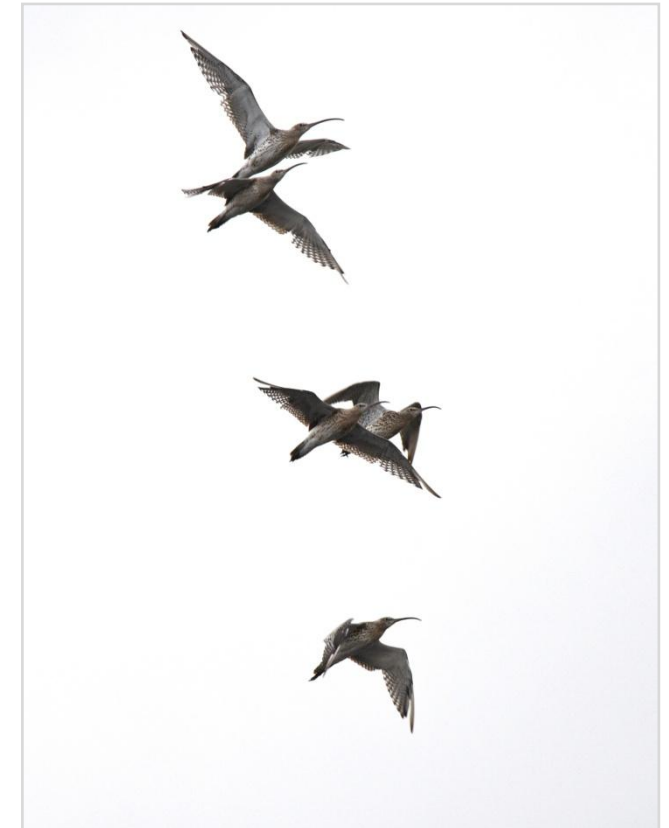
Nieuwe Erven, 29 september 2023 (TH)

Daar zijn soortgelijke maatregelen uitgevoerd en ontstaan overeenkomstige biotopen. Ze liggen ook slechts enkele honderden meters van elkaar en er bestaat duidelijk uitwisseling van vogels, dus bespreek ik ze als één totaalgebied.

Vroeger

Uit mijn jeugdijaren ken ik het terrein als bolderplaats van Korhoenders. Ze hielden er tot in de negentiger jaren stand. Toen broedden er ook nog enkele paartjes Grutto's en Tureluurs. Buiten het broedseizoen overschreed het aantal

pleisterende Grutto's er regelmatig de 200 en de winterpopulatie Wulpen lag tussen de 400 en 500 exemplaren. Ook tientallen Bonte Kraaien waren er 's winters trouw te gast. Eind zeventiger jaren zagen we er nog honderden Taigarietganzen, die later opvallend snel plaats maakten voor Toendra's.

Wulpen over de Neterselse Heide, 8 sep. 2022 (LP)

De hoge ornithologische waarden hadden we deels aan kleinschalige ontginningen te

danken. De combinatie van natte en droge heide met akkertjes en hooilandjes leidde immers voor diverse soorten tot een gunstige combinatie van broed- en foerageerbiotopen, waardoor hun populaties aanvankelijk spectaculair waren gegroeid.

Voor de natuurinrichting

Hoe schrijnend was het contrast vlak voor uitvoering van de natuurontwikkelingen? Door steeds intensievere landbouw waren ondertussen uitgestrekte, monotone akkers ontstaan, waarop Tureluur, Grutto, Bonte Kraai en Taigarietgans al ruim drie decennia ontbraken. De winterpopulatie Toendra's werd voortaan in de zomer afgelost door een mix van honderden Grauwe Ganzen, Grote Canadese Ganzen en Nijlganzen. En het aantal Wulpen dat in dit deel van de Kempen nog vanuit Siberië tracht te overwinteren ligt al enkele jaren - stabiel, dat wel - tussen de 80 en 90. Het zal duidelijk zijn, met de voorgenomen maatregelen viel hier op ornithologisch vlak alleen maar te winnen.

Na de natuurinrichting

Natuurlijk resulteerden de grootschalige graafwerkzaamheden in eerste instantie tot een uitgestrekte, kale vlakte. Maar daarop

verscheen al snel de eerste vegetatie, waaronder plaatselijk kiemende heide.

Broedvogels

De situatie bleek optimaal voor een pionier als Kleine Plevier. Voor 2023 schat ik het aantal paartjes in het totale gebied op 10-15.

Kleine Plevier ten zuiden van de Mispelendse & Neterselse Heide, 27 april 2023 (LP)

Ook de Wulp lijkt ervan te profiteren, al beschik ik over onvoldoende referenties om de 5-7 territoria van afgelopen jaar aan de populatie-omvang van daarvoor te kunnen afmeten. Laat in het broedseizoen van 2023 riepen in het totale natuurontwikkelingsgebied maar liefst 7 Kwartelhaantjes.

Andere zeldzame en kwetsbare broedvogels leken zich te gaan vestigen, zoals Winter-taling, Zomertaling (2-3 paar), Slobeend en Geoorde Fuut.

Geoorde Fuut in de Nieuwe Erven, 15 mei 2023 (LP)

Bij de Nieuwe Erven was zelfs even sprake van een territoriaal paartje Tureluurs. Maar buiten loslopende honden stond vooral de onmiddellijke vestiging van vele Grauwe Ganzen, Canadese Ganzen en Nijlganzen hun broedsucces in de weg. De aantallen ganzen zijn er inmiddels zodanig opgelopen dat er sprake moet zijn van sterke eutrofiëring van het gebied. Werd er maar zo effectief tegen opgetreden als in de negentiger jaren tegen de broedende Kokmeeuwen bij het Goorven en de Flaes, al verloren we destijd met het verdwijnen van de kolonies ook tientallen paartjes Geoorde Futen, Kuifeenden en Tafeleenden.

De plantensoorten waar het bij de natuurontwikkeling allemaal om te doen was lijken er uiteindelijk nooit te gaan komen, omdat bemesting door honderden ganzen ervoor in de plaats is gekomen.

Doortrekkers

Met name in de nazomer van 2022 liep het aantal Gele Kwikstaarten spectaculair op, tot circa 535 ex op 26 augustus. Ook waren regelmatig Duinpiepers aanwezig, met een maximum van 3 ex. In de nawinter van 2023 liep het aantal Waterpiepers op tot 14 ex.

Putters in de Nieuwe Erven, 2 oktober 2023 (LP)

Ronduit bizar was het aantal Putters dat op de zaadrijke akkers verbleef. Het aantal exemplaren van deze eens zo schaarse soort

in de Kempen bereikte op 28 september 2022 een climax met 480 stuks. Voor onze regio ongekend!

Het zal niet verrassen dat de nieuwe situatie aantrekkelijk is als fourageergebied voor steltlopers. Zowel in het voor- als naseizoen

verzamelen zich hier soms tientallen exemplaren. Relatief algemene doortrekkers als Groenpootruiter, Zwarte Ruiter, Bosruiter, Witgat, Oeverloper, Tureluur,

Kemphaan, Bokje en Watersnip, maar ook zeldzamere soorten als Kluut, Temmincks Strandloper, Krombekstrandloper en Zilverplevier werden gezien.

Andere watergebonden soorten die al werden waargenomen zijn Lepelaar, Zwarte Ooievaar en een Kraanvogel, die hier van 24 februari tot 1 maart 2023 op een partner leek te hopen.

Kraanvogel in de Nieuwe Erven, 27 februari 2023 (LP)

Prachtbeer

Hoewel ik me in dit artikel nagenoeg beperkt heb tot vogels mag één fenomeen niet ongenoemd blijven. Op 21 oktober 2022 zag Ron Schippers op het terrein ten zuiden van de Mispelindse Heide een Prachtbeer, een kleurrijke dagactieve nachtvlinder uit Zuid-Europa. Het zou de voorloper van een ware invasie blijken te zijn. Zuidelijke luchtstromingen brachten vele exemplaren van deze soort tot in Nederland, waar ze plekken met

Bezemkruiskruid opzochten. Op de locatie bij Lage Mierde werden maximaal 6 ex geteld.

Prachtbeer ten zuiden van de Mispelindse Heide, 30 oktober 2022 (Saskia Verberne)

Tot slot

De natuurontwikkeling heeft hier tot hoge ornithologische potenties geleid. Met name twee ontwikkelingen staan optimale resultaten echter in de weg. De belangrijkste betreft de nadrukkelijke aanwezigheid van 'zomerganzen' die hier de vestiging van andere watervogels frustreert en voor eutrofiëring zorgt. De andere betreft de loslopende honden die veel verstoring veroorzaken. Dat zal enkel met het uitrasteren van de terreinen effectief voorkomen kunnen worden. ■

 Projectplan Waterwet Natte Natuurpark De Utrecht: klik [hier](#).

Systeemanalyse Natte Natuurpark De Utrecht en de Reusel: klik [hier](#).

Waterschap De Dommel over Natte Natuurpark De Utrecht: klik [hier](#).

Provincie Noord-Brabant over de oplevering: klik [hier](#).

Grauwe Ganzen bij de Netterselse Heide, 31 augustus 2022 (LP)

